

В українській мові є як прямі, так і непрямі лексичні запозичення з італійської мови. Прямі лексичні засвоєння з італійської мови складають 56 % від загальної кількості проаналізованих нами лексичних одиниць. Непрямі запозичення з італійської мови становлять 44 %. Запозичення з італійської мови настільки органічно адаптувалися в лексичній системі української мови з власне номінативного і фонетичного та морфологічного поглядів, що в багатьох випадках їх не сприймають як слова іншомовного походження.

Безпосередньо засвоєні слова італійського походження тематично розмаїті. Так, найбільшу групу (34 % від загальної кількості проаналізованих італінізмів) складає музична термінологія (наприклад: *адажіо, бас, сопрано, сольфеджіо, тріо, кантабіле, ленто, бравісимо, скерцо, фанфара*); 16 % запозичень з італійської мови – це назви їжі (*вермішель, броколі, піца, еспресо, торт, помідор, паста, капучино, сардини*); суспільно-політична лексика – 12 % (*напараці, фіаско, дилетант, меценат*); архітектурно-будівнича лексика – 10 % (*фреска, каркас, арка, цоколь, лоджія, ротонда*); побутові слова – 9 % (*кармазин, тара, фонтан*); економічна термінологія – 8 % (*інкасація, нетто, брутто, валюта, каса, локо*); назви човнів – 5 % (*гондола, барка*); військова і геологічна термінологія – 3 % (*гвардія, сольфатарі*) тощо.

Мовами–посередниками між українською та італійською мовами є: класичні (грецька, латинська), германські (англійська, німецька), романські (французька) та інші західноєвропейські мови.

Слова, запозичені з латинської мови, виявилися найпродуктивнішою групою – вони складають 70 % від усіх непрямих засвоєнь з італійської мови (*арка, локо, ротонда, малярія, аббревіатура, віртуоз, доміно, арія, концерт, дилетант, шпага, соло*). З арабської мови запозичено 10 % непрямих італінізмів (*тара, кармазин, арсенал*); з грецької мови через посередництво італійської мови засвоєно – 10 % (*торс, фантазія, спаржа*); з англійської мови – 2,5 % (*гвардія*); з французької – 2,5% (*лоджія*); з тюркської – 2,5 % (*баул*); з давньоверхньонімецької – 2,5 % від загальної кількості слів, запозичених з італійської мови через посередництво інших мов (*балкон*).

За кілька століть свого функціонування в українській мові запозичення з італійської мови відіграли позитивну роль у формуванні, розширенні її словникового складу, міцно утвердилися в економічній, суспільно-політичній лексиці, збагатили мистецтвознавчу лексику, зокрема музичну. Слова та вирази з італійської мови добре адаптувалися в українській мові відповідно до її фонетичних та граматичних законів.

Список використаної літератури

1. Сучасна українська літературна мова / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас, В.В. Лобода; за ред. М. Я. Плющ. – Київ : Вища школа, 1994. – 414 с.

Науковий керівник: к. ф. н., доцент І. С. Савченко

ГРАФЕМНІ ОКАЗІОНАЛІЗМИВ ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

І. Ю. Кулініч

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Особливе місце в текстах сучасних засобів масової інформації посідають графемні інновації, що акцентують увагу на певному слові чи його частині. З огляду на їхню підвищену інформативність та семантичну конденсованість, збільшується кількість конотативних відтінків мовлення.

Досить часто графемні okazіоналізми функціонують у заголовках, адже спрацьовує елемент неочікуваності, що формує особливий підтекст і допомагає руйнувати стереотипи сприйняття, як-от: *Бонд. ДержБонд: влада прагне зіскочити з «боргової голки» МВФ, однак не готова до економічної ломки* (УТ, № 41, 2011. – С. 22); *ГАЗонулий пригальмували* (УМ, № 42, 2009. – С. 4); *Нова ГЕНерація* (УЖ, № 9, 2007. – С. 22); *ЗЛОякісне виховання: як насильство з телеекрана, комп'ютерних ігор і порносайтів стає частиною суспільної моралі українців* (УМ, № 10, 2008. – С. 8); *Блокувальний ІНТЕРес* (УМ, № 72, 2013. – С. 4); *Нами керують МАТРИЦІ-МІФІ* (П, № 6, 2014. – С. 11); *Український МЕНТалітет: система МВС перетворилася на кастову структуру з незадоволеними низами і начальниками-мільйонерами* (УТ, № 49, 2011. – С. 22); *Мікро іМакроМиколи Сядристого: світ знає його як автора найтонших ювелірних творів* (МТ, № 1, 2011. – С. 120); *МіліціяВсеСильна?* (УТ, № 1–2, 2014. – С. 8); *МОДЕРНовий фітнес* (W, № 8, 2013. – С. 24); *Сезонний озНОб* (КН, № 6, 2014. – С. 77); *Продукт РУІна* (УТ, № 46, 2012. – С. 50); *ТалоноМАТ: нововведення Укрзалізниці перетворюються на фікцію, оскільки втілюються вони не задля забезпечення комфорту клієнтів* (УТ, № 13, 2012. – С. 42); *УНІВЕРсальний студент* (УТ, № 32, 2011. – С. 34); *У ШАМАНській стороні* (МТ, № 1, 2011. – С. 116). Безумовно, такі okazіональні одиниці є незвичними і творяться авторами з порушенням графічних норм навмисно, щоб привернути увагу до тексту, а в цих випадках до заголовку. Отже, вони виконують прагматичну функцію, тобто привертають увагу реципієнта своєю однослівно-багатокомпонентною структурою та стимулюють його до дешифрування імпліцитної інформації [Ріжко 2011: 196].

Послугування графосемантичними засобами, що поєднують афікси з твірними основами, зокрема ініціальними, уможлиблює не тільки високу експресивну влучність вислову, жарту, а й сприяє запам'ятовуванню та поширенню абревіатур, а саме: *ГАЙдамаки: жителі Сирця мужньо борються з забудовою заповідного гаю* (УМ, № 144, 2008. – С. 8) (пор. *ГАЙдамаки* ← ГАЙ + гайдамаки); *Чому б курців не називати просто РАК-етками, грудками мокроти, гнилим диханням* (П, № 2, 2013. – С. 30); *RAВолюція: четверте покоління ToyotaRAV 4 кардинально відрізняється від попереднього* (УТ, № 13, 2013. – С. 62) (пор. *RAВолюція* ← RAV (новинка від Toyota) + революція).

Графемні okazіоналізми є невичерпним джерелом економії мовних засобів за рахунок абревіацій, усичень і часу мовлення: книга *«БотакЄ»*; *БРІК-БІК-ІК* (Бразилія, Росія, Індія, Китай); *ЗЕКи* (зони етнічної консолідації); гурт *«ОЙРА»* (від *«ойрівка»*); *КіоТо-Кіо* (Кіото і Токіо); *ОРГАН-ізм*; *ПРІБЮТівці* (партія «Регіонів» та БЮТ); сайт *«РосПил»* (пор. «Россія» + «пилить»); *РФерендум* (пор. РФ (Російська федерація) + референдум); *СПІ* (Синдром Гуманітарного Імунодефіциту) (пор. *СПІ* ← СНІД (Синдром набутого імунодефіциту)). Наприклад: *...українці можуть вільно розмовляти рідною мовою уЗЕКах (зонах етнічної консолідації)* (ЛУ, № 39, 2011. – С. 5); *КіоТо-Кіо: дві японські столиця сучасна – Токіо і стародавня Кіото утворюють контрастну й загадкову «дзеркальну симетрію* (МТ, № 2, 2014. – С. 22); *ОРГАН-ізм: неквапливі пригоди одного акордеона* (УТ, № 14, 2011. – С. 58); *РФерендум як найбільший виклик Януковичу* (УТ, № 37, 2013. – С. 4); *СПІ (Синдром Гуманітарного Імунодефіциту) – основний діагноз, який можна поставити сучасній українській культурі* (УТ (спецвипуск), 2012. – С. 144).

Зауважимо, що графемні okazіоналізми є вербалізаторами незвичних значень, спрямованих на переосмислення навколишнього світу, наприклад: *Стань учасником конкурсної програми «ЕверОк» від «Еверест»* (www.everok.vn.ua, 21.10.2013);

«ЛОМО-глобус»: сфотографуй місце, де мешкаєш і розмісти в мережі (УТ, № 19, 2011. – С. 58); Але ж це блюзнірство найвищої проби – якесь **оКРУГління** мозку (УТ, № 17–18, 2012. – С. 66); **ОН-ЛАЙНо** (УТ, № 9, 2012. – С. 20); Одним із таких **прОклятих** є німецький письменник Ернст Юнгер, який прожив 102 роки (П, № 6, 2013. – С. 19).

Різновидом графемних okazіоналізмів є графодеривати. С. В. Ільєсова визначає графодеривацію як спосіб творення слів, засобами творення якого є графічні та орфографічні знаки [1, с. 76]. У межах таких похідних “кентаврів” мовознавець виокремлює 4 різновиди графодеривації:

- монографіксацію: «**inTPONізація**», **PROmesm**;
- поліграфіксацію: «**PR-компанія**», «**STARість** – не радість»;
- кодографіксацію: **КіберПошт@**, «**Майдан. Революція духу**»;
- типографіксацію: «**ІМПОРТЕНЦІЯ**», **СшАакашвілі**.

Монографіксація і поліграфіксація передбачає використання графо-орфографічних, зокрема пунктуаційних засобів однієї або кількох мов; кодографіксація – небуквені засоби експресивізації слова, зокрема, засоби різних кодових систем (букви і цифри, букви і малюнки тощо), типографіксація – різні шрифтові виділення: курсив, напівжирний, підкреслення або зміна традиційного розташування слова. Отже, у графодериватах використовують комплексні (складові) словотворчі форманти, що охоплюють субстанційний і графічний елементи, тобто одиниці різних кодових систем, різних мов або різних рівнів однієї мови, виділені графічним способом.

Субстанційним компонентом такого дериваційного форманта (тобто сегмента у слові, виділеного графемним чи параграфемним засобом) може бути:

а) афіксальна морфема: «**супер**»**рiч**, **(Не)доморканний**, «Війна з**(а)** НАБУ, або Кишеньковий аудитор Банкової», «Бувають люди ізкави. І також бувають із чаю. Відтак **(ці)каві** існують. Та поряд з ними **(надзви)чайні**» (реклама кав'ярні);

б) сукупність однотипних морфем: **перед-** (**після-**)**мова**;

в) слово: «Держава не має морального права оподатковувати **(реальних)** приватних підприємців», «Як **(за що)** Насірову підозру вручали»;

г) звук або звуковий комплекс: «**до-о-о-о-вгі** новорічні знижки на окуляри» (реклама магазину «Будинок оптики»), «Приходиш на Кабмін, а тут – **чик-чик** – список невиконаних доручень»;

д) пробіл: **художник-не-з-світу-сього**.

Отже, у текстах засобів масової інформації графемні okazіоналізми виконують прагматичну, тобто емоційно-оцінну функцію, завдяки якій вони впливають на читача. За своєю структурою вони незвичні, оригінальні та тісно пов'язані з контекстом.

Список використаної літератури:

1. Ільєсова С. В. Языковая игра в коммуникативном пространстве СМИ и рекламы / С. В. Ільєсова, Л. П. Амири. – М.: Флінта, 2009. – 296 с.
2. Сербенська О. А. Уваги до стилєвих особливостей та правописної практики в сучасних періодичних виданнях / О. А. Сербенська // Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми та сучасність. – Львів, 1997. С. 76–84.
3. Ващенко В. С. Стилєстичні явища в українській мові / В. С. Ващенко. – Харків, 1958. – Ч.1. – 228 с.
4. Нефляшева І. А. Okазіоналізми як реалізація словотворчих можливостей мови / І. А. Нефляшева // Філологічний вісник. – 1999 – №1. – С. 97–108.

Науковий керівник: к. ф. н., доцент А. А. Таран